

INDIFERENȚA MEDICILOR

Într-o zi, am mers cu mama la medicul chirurg, ca să-mi ștampileze un document. La ora opt dimineața eram la spital. Aveam programare la ora 8:30. Am stat în rând până la ora 11. Înaintea noastră au intrat mai mulți oameni; unii dintre ei nu aveau înscriere, dar au spus că-s grăbiți și intrau peste noi.

– Noi suntem programați, le spuneam noi.

– Noi intrăm doar să ne pună o semnătură / doar să întrebăm ceva, ne răspundeau.

Însă, dacă intrau, stăteau mai multe minute...

Și eu, și mama stăteam în picioare. Eu sunt o persoană cu dizabilități locomotorii, mă deplasez mai greu. Piciorul drept a început să mă doară, mi-a amorțit, îmi tremura. Și la un moment dat i-am zis mamei:

– Mamă, nu mai pot să stau. Am nevoie să mă așez sau să plecăm acasă.

În acel moment medicul era în cabinet, singur. Deja de câteva minute oamenii au încetat să mai intre la el și nici el nu mai chema pe nimeni.

Mama a bătut insistent la ușa medicului. Medicul nu i-a răspuns. Atunci mama a deschis ușa:

– Se poate să intru?

El i-a răspuns cu voce tare:

– Tu nu vezi că eu sunt la masă?

– Înțeleg că sunteți la masă, i-a răspuns mama, dar eu împreună cu fiica mea stau aici de la ora opt. Ea e persoană cu dizabilități locomotorii și deja nu mai poate să stea.

– Și ce dacă? Toți cei care vin aici sunt oameni bolnavi! **Ce are fiica ta mai special, ca să fie nevoie s-o văd înaintea tuturor?**

– Dle doctor, noi am fost programați, i-a răspuns mama.

– Fiecare pacient este programat. Nu e ceva special.

Mama a început să tremure, a făcut ochii mari și a strigat:

– Indiferent de câte ori voi avea nevoie să merg la un chirurg, niciodată nu voi mai veni la Dvs.!

Mama a început să plângă și a ieșit din încăpere.

Adelina

OPINIA COLEGILOR

Eu sunt o persoană cu dizabilități și scriu mai încet. La școală, în clasa mea, eram patru fete și patru băieți.

Era toamnă, început de septembrie. Aveam 14 ani și eram la lecția de istorie. Banca mea era în penultimul rând. Profesorul a scris un text lung pe tablă – toată tabla era scrisă – și ne-a spus:

– Am scris un text pe tablă, iar voi trebuie să-l transcrieți în caiete. Sarcina vă este clară?

– Da, dle profesor!

În fața mea stătea un coleg mai înalt decât mine și nu vedeam ce era scris pe tablă. Ca să văd mai bine tabla, m-am aplecat spre colega din dreapta mea. Atunci, un coleg din spatele meu a exclamat cu voce tare:

– Pffff! Da ce-ți mai trebuie și ție școală? **Tu ești persoană cu dizabilități! Tu ce-ai să faci în viață?** Oricum nu vei avea nici o profesie și ai să stai acasă! Ce viitor ai tu?

Am lăsat ochii în jos și am început să plâng. M-am ridicat din bancă și am ieșit din clasă. În urma mea au mai ieșit două colege. M-au ajutat să ies afară. Când am ajuns acasă, i-am spus mamei:

– Mama, eu nu mai pot să învăț în școala ceea!

– De ce?

– Pentru că la fiecare lecție sunt înjosită.

După asta, mama a hotărât ca eu să fac studii la domiciliu.

Adelina

CONCEDIEREA

Eu sunt o persoană cu dizabilități și sunt membru al unui grup de Auto-reprezentanți. Vreau să mă angajez în câmpul muncii.

Într-o zi, de dimineață, eu și încă doi băieți, împreună cu persoana de suport, ne-am dus la Agenția Forței de Muncă, ca să ne angajăm la lucru. Agenția se află în clădirea primăriei. Am intrat la șefă - se numea Dna Olga.

- Cu ce vă pot ajuta? - ne-a întrebat ea.

- Am vrea să ne angajăm la lucru.

- Aveți toate documentele necesare? Trebuie să aveți la voi buletinul, certificatul medical, inclusiv certificatul care demonstrează că sunteți apti de muncă.

A doua zi am adus documentele și m-au pus la evidență la agenție. Peste o perioadă de timp m-a sunat Dna Olga:

- Ți-am găsit ceva de lucru. Poți să te angajezi ca muncitor - să faci curat împrejurul spitalului raional.

M-am dus la ea și am scris cerere de angajare. Apoi ne-am dus împreună să îmi arate locul de muncă. Mi-a făcut cunoștință cu șeful și colegii mei. Șeful mi-a zis:

- O să trebuiască să mături, să greblezi frunzele, să încarci gunoii și să faci tot ce îți va spune supraveghetorul.

Am lucrat acolo un an. Greblam frunzele, curățam omătul, coseam iarba (cu coasa electrică), măturam, turnam apă la rădăcina copacilor - făceam tot ceea ce mi se spunea.

Șeful era mulțumit de mine. Când mă vedea, îmi spunea:

- Ești bun. Îți faci treaba foarte bine. Să lucrezi tot așa mai departe!

Fiind o persoană cu dizabilități, eu nu reușesc să mă mișc așa de repede ca ceilalți. Oamenii care lucrau cu mine au văzut că eu lucrez mai încet și unul dintre lucrători i s-a jeluț șefului:

- **Eu nu pot să lucrez cu dânsul! El lucrează încet!**

Într-o zi de luni, șeful a ieșit pe teritoriul spitalului. A vorbit un pic cu ceilalți muncitori și apoi mi-a zis:

- Igor, gata, te avertizez - de azi nu te mai ajută nimeni. Dacă vrei să mai lucrezi, trebuie să te miști mai repede!

Aceea a fost ultima mea zi de lucru. A doua zi eu singur am depus cerere de eliberare. Chiar în aceeași zi au angajat un alt om în locul meu.

Igor

SEMNUL ”+” ÎN BULETIN

Eu sunt persoană de suport a Grupului de Auto-reprezentanți. Din grup fac parte persoane cu dizabilități.

Maria, o tânără din grup, împlinise 18 ani. Am mers împreună cu ea ca să-și perfecteze pașaportul. În drum spre secția de pașapoarte am întrebat-o:

– Maria, în buletinul de identitate ai semnat?

Ea mi-a răspuns:

– Nu, nu am semnat. **Domnul de la secția de pașapoarte mi-a spus că o să pună el un semn oarecare în buletinul de identitate.** Eu știu să semnez, dar el a pus semnul „plus” în locul meu și al surorii mele, Ana, care este cu doi ani mai mare ca mine și este și ea cu dizabilitate, stă la pat. Ca să nu ne chinuie pe amândouă, mama s-a dus și ne-a făcut buletinele, și domnul acela ne-a pus semnul ”plus”.

Am întrebat-o:

– Maria, tu vrei să semnezi în pașaport?

– Da.

Am ajuns la secția de pașapoarte, și-a perfectat pașaportul. Maria trebuia să semneze pe sticlă. Domnul care lucra acolo se uita cu ochii mari, lung, cu sprâncenele încruntate. Maria a semnat, după care ne-am dus la inspector și Maria a dat actele, cererile și iarăși a semnat.

După ce am ieșit din secția de pașapoarte, Maria a spus, zâmbind:

– Când o să îmi fac buletinul la 25 de ani, numaidecât o să semnez singură!

Tatiana

CAPUL SUS

Era începutul lui septembrie. Fetița mea Cătălina, care are o dizabilitate fizică, avea 4 ani. Copiii de vârsta ei mergeau deja la grădiniță, în grupa mică.

Am mers la directoarea grădiniței și am întreat-o:

– Pot să-mi aduc fetița la grădiniță?

– Da, poți să o aduci, poți chiar de mâine să o aduci. Eu cred că o să fie bine.

A doua zi de dimineață, mi-am îmbrăcat fetița și am dus-o la grădiniță. Ea zâmbea.

Am venit seara, la ora 4, s-o iau acasă. Copiii din grupă plâneau că nu veneau mamele să îi ia acasă. Fetița mea a început să plângă și mi-a spus:

– **Eu nu vrea acasă! Eu vreau la grădiniță.**

Am întreat educatoarea:

– Cum a trecut ziua?

Nu a răspuns, a chemat directoarea grădiniței și ea mi-a spus:

– Parcă totul e bine... Dar nu sunt condiții pentru copilul dumneavoastră la grădiniță, nu avem apă, nu avem veceu în grădiniță, ea trebuie să meargă afară... Când o să mănânce, o să se murdărească...

Eu i-am răspuns:

– Pentru mine nu este important dacă o să se murdărească, eu am să-i spăl hainele. Eu nu cer de la dumneavoastră ca fata mea să învețe a scrie și a citi în același ritm cu ceilalți copii. O să învețe cât o să poată.

– Da, dar totuși... înțelegeți... nu sunt condiții, nu avem veceu, trebuie să fie pusă la oală. Dar vedeți și dumneavoastră...

Am început să plâng, mi-am luat fetița și am pornit spre casă. Cătălina îmi povestea, zâmbind:

– Știi, eu azi m-am jucat cu Andreea! Am mâncat borș și la felul doi am mâncat hrișcă! Am mâncat și biscuiți, și am dormit la amiază!

Am plâns în seara ceea. A doua zi dimineață m-am trezit, mi-am îmbrăcat din nou fetița și am dus-o la grădiniță. Și așa am făcut patru ani de zile.

Tatiana

RUTA HÂJDIENI – CHIȘINĂU

Eu sunt persoană de suport a unui Grup de Auto-reprezentanți. Maria și Tamara, membre ale grupului nostru, au devenit mentee în cadrul unui program de mentorat.

În fiecare sâmbătă, la 6 dimineața, tinerele se trezesc și se pornesc la Chișinău. Eu întotdeauna le însoțesc. Rutiera în care trebuie să urcăm se pornește din orașul Glodeni; când ajunge în localitatea noastră, deja locurile din față sunt ocupate.

Maria și Tamara sunt persoane cu dizabilități fizice, folosesc premergătorul și scaunul rulant pentru a se deplasa. Prin urmare, nu se pot așeza pe locurile din spatele rutierei.

De obicei, atunci când ne urcăm, șoferul le spune călătorilor:

– Vă rog frumos să eliberați locurile din față, să se așeze domnișoarele.

Așa mergem de fiecare dată până la Chișinău.

După-amiaza ne pornim înapoi spre casă. La autogara din Chișinău, călătorii deja se așează pe locul indicat în bilet.

Într-o zi, am ajuns cu Maria la rutieră. Maria avea locul nr. 5, însă șoferul ne-a spus:

– Așezați-vă pe locurile din față.

Maria s-a așezat. În scurt timp a venit o doamnă și i-a zis:

– Domnișoară, locul este ocupat! Eu am locul nr. 1.

– Șoferul ne-a spus să ne așezăm aici. Am o dizabilitate locomotorie și nu mă pot deplasa spre locurile din spate, a răspuns Maria.

– Nu știu nimic. Eu am locul nr. 1 și trebuie să mă așez aici! Eu nu mă duc pe locurile din spate.

Între timp a venit șoferul. Doamna i-a spus cu glas tare:

– Domnule șofer, eu am locul nr. 1 și vreau să mă așez pe locul meu!

Atunci șoferul i-a răspuns:

– Domnișoara nu o să meargă să se așeze în spate. **Ea stă pe locul din față nu pentru că vrea, ci pentru că are nevoie!**

Doamna a tăcut, a luat geanta și a mers și s-a așezat pe locul din spate. Însă tot drumul s-a uitat lung la noi și bodogănea.

Astfel de situații, când oamenii nu vor să ne cedeze locurile, ni se întâmplă des.

Tatiana

LA ȘCOALĂ

Cătălina, fiica mea, are dizabilități fizice. Se deplasează cu greu.

Era întâi septembrie, anul 2012. Cătălina avea opt ani. Am mers pentru prima dată la școală. Am stat la careu, în picioare, nimeni nu i-a adus un scaun. Fetița mea a spus poezia ca și ceilalți copii din clasa întâi.

După careu, toți părinții și copiii am mers în clasă și dirigintele a făcut sedință cu părinții. Profesoara Cătălinei le-a spus părinților:

– Avem în clasă două fetițe cu nevoi speciale și ar fi bine să le acceptăm. Copiii trebuie să se simtă bine, să nu se simtă diferiți.

Toți părinții au tăcut.

Peste câteva zile, fiind la magazinul din sat, vânzătoarea mi-a spus:

– Uite, am să-ți spun ceva. Da' te rog să nu spui că de la mine ai aflat, trăim într-un sat... Nu demult au fost aici două mame ale copiilor din clasa Cătălinei. Vorbeau despre copiii din clasă: **„Pentru copiii bolnavi sunt școli speciale, ei nu trebuie să învețe cu copiii noștri!”** – așa au zis.

A doua zi, am mers la școală și am rugat profesoara:

– Faceți, vă rog, o altă sedință de părinți. Eu vreau să le vorbesc ca mamă a unui copil cu dizabilitate.

Profesoara a fost de acord.

Peste o zi, părinții au venit la școală, la ședință. Le-am spus:

– Copilul meu va învăța în această clasă. Dacă nu vă convine clasa, nu vă place școala, nu vă place copilul meu – nu aveți decât să vă luați copiii și să mergeți la o altă școală. Copilul meu se simte bine aici. Eu nu am de gând să schimb școala sau clasa, sau să îmi duc copilul la o școală specială.

Părinții au răspuns:

– Da' noi nu am avut în vedere asta.

De atunci, copilul meu merge în fiecare zi la școală.

Tatiana

„AȘ VREA SĂ VĂ INVIT LA DANS”

Sunt persoană de suport a unui Grup de Auto-reprezentanți. Din grup fac parte tineri cu dizabilități.

Acum un an, am aflat despre proiectul „Aș vrea să vă invit la dans”. Am participat la prezentarea proiectului și am venit cu propunerea de a implica două persoane din grupul de auto-reprezentanți, Alex și Olesea. Tinerii au fost acceptați. Au primit și scaune rulante pentru dans. Trei luni de zile s-au antrenat și au învățat două dansuri.

Pe 30 august 2015, tinerii au dansat pentru prima dată pe scena din centrul orașului nostru. Fetele erau îmbrăcate în haine naționale, cu coafuri și flori în păr, băieții – în cămașă albă. Ei au dansat un vals și un dans popular.

Am venit să-i vedem împreună cu alți cinci membri din grup și părinți. Am filmat și am fotografiat dansurile de pe scenă. **La un moment dat, am întors camera de filmat spre spectatori – mai mult de jumătate din ei erau cu ochii în lacrimi.** La sfârșitul evoluării, spectatorii au aplaudat câteva minute în șir.

Scena nu era adaptată, tinerii au fost urcați și coborâți în brațe, cu tot cu scaunele rulante. M-am apropiat și i-am întrebat:

– Cum a fost?

– Stați un pic, să îmi trag aer, că nu pot să vorbesc - a spus Olesea.

Alex tremura.

– Alex, cum a fost? - l-am întrebat.

– Iaca așa! – și a ridicat degetul mare în sus.

Au dansat a doua oară pe scenă la 3 decembrie 2015. Sala era plină; jumătate de sală, mai ales doamnele mai în vârstă, cu ochii în lacrimi, au aplaudat vreo 4-5 minute. Tot atunci a fost arătat un filmuleț în care dansatorii au vorbit despre cum s-au simțit în cadrul proiectului. Mi-au dat lacrimile atunci când Alex a spus:

– M-am simțit mare și mândru că eu am ajuns aici, pe scenă și m-a văzut mama.

Alex a mai avut o deplasare în Ucraina, unde au dansat și tineri din alte țări.

Proiectul a durat un an.

Mariana

HAI LA FOTBAL!

Sunt mama unui tânăr cu dizabilități – Nicu, utilizator de scaun rulant.

Nicu privește des televizorul, mai ales posturile de sport. Cunoaște numele fotbalistilor, numele antrenorilor, echipele de fotbaliști... Deseori îmi spune:

– Mama, vreau să merg la un meci de fotbal adevărat, pe stadion. Este mai interesant atunci când privești pe stadion, decât atunci când privești de acasă. Cum ar fi să fiu pe stadion?

– Bine, o să mergem.

Într-o zi ne-am pornit la un meci de fotbal la Chișinău. Ne-am dus la gară. Când am vrut să ne urcăm în rutieră, am văzut că nu încape scaunul rulant, deoarece nu se strânge. M-am întors și i-am zis lui Nicu:

– Nicu, nu putem să ajungem azi, o să mergem altă dată. O să găsim alt transport și o să mergem.

Nicu a lăsat ochișorii în jos, avea lacrimi în ochi. Ne-am întors înapoi acasă și Nicu îmi spune:

– **Mama, da de ce scaunul meu rulant nu încape în nici o rutieră?** La Chișinău sunt atâtea troleibuze în care putem să ne urcăm ușor, dar aici nici în oraș nu putem ieși.

Într-o zi am mers la o agenție de taxi și i-am întrebat:

– Spuneți-mi, vă rog, dvs. aveți un transport care să fie adaptat, să aibă rampă, ca să poată intra persoanele cu dizabilități?

– Ne-am gândit la asta. Este cam scump, costă câteva mii de euro. În viitor o să încercăm să cumpărăm măcar o unitate de transport adaptat pentru scaune rulante.

M-am întors acasă și i-am spus băiatului meu:

– Nicu, acum nu este transport adaptat, dar mi-au zis că o să fie.

– Bine, mama, aștept. Cred că nu o să se termine fotbalul până atunci, a spus Nicu.

Mariana

INFIRMIERA GRĂBITĂ

Sunt mama unui tânăr cu dizabilități – Nicolae, utilizator de scaun rulant.

Era luna noiembrie. Ne-am pornit cu Nicu la medic. Afară ploua mărunț și noi mergeam repede cu scaunul rulant.

Am ajuns la Centrul medicilor de familie, am intrat, în fața ascensorului așteptau vreo 20 de oameni. Deși sunt două ascensoare, numai unul din ele funcționează. Am stat la rând ca să intrăm în ascensor. Când ne-a ajuns rândul, am intrat alături de alți oameni. După noi a intrat și o doamnă îmbrăcată în halat alb, ca și medicii. Imediat ce a intrat ea, s-a aprins lumina roșie în ascensor, semn că greutatea era prea mare.

Dna cu halat alb, văzându-mă pe mine cu Nicolae în scaun rulant, a strigat cu voce tare față de toată lumea:

– Voi – ieșiți, că îs prea mulți în ascensor! O să dovedești să ajungi la medic.

– De ce noi să ieșim din ascensor, când poți tu să ieși și să mergi frumușel pe scări?

– Pe mine mă așteaptă medicul! Nu poate să înceapă lucrul, că trebuie să îi duc halatul.

– Poți să mergi și pe jos, eu nu pot să mă urc pe scări.

Oamenii care erau în ascensor mi-au zis și ei:

– **Da dă-te, femeie, jos, că reușești să ajungi cu copilul ista la medic!**

Am ieșit din ascensor și l-am așteptat să revină. Când am intrat la medic, eram roșie pe față, începusem să tremur. Medicul, știind starea de sănătate a lui Nicu și a mea, mă întrebă:

– Ce s-a întâmplat?

Eu i-am povestit ce s-a întâmplat. Dna care m-a dat afară din ascensor a primit muștrare aspră.

Mariana

MICROBISTUL

Sunt mama unui tânăr cu dizabilități fizice, utilizator de scaun rulant – Nicolae. Nicu este microbist; știe tot ceea ce ține de fotbal, începând cu numele echipelor, numele fotbalistilor, cine și din ce echipă face parte, unde au fost transferați, cunoaște antrenorii echipelor...

Am primit în dar două bilete la meciul dintre Moldova și Lituania, care a fost pe stadionul Zimbru, la Chișinău. Când ne-am pornit la gară, ca să luăm transport spre Chișinău, am mers pe jos, pentru că în orașul nostru nu este nici un transport adaptat.

Am ajuns la gară, mă apropii de ghișeu și zic:

– Dați-mi două bilete la Chișinău. Sunt cu un tânăr în scaun rulant.

– Întrebați mai întâi șoferul dacă vă ia. Și dacă da – nici o problemă, a răspuns dna de la ghișeu.

M-am apropiat de un șofer și l-am întrebat, apoi de al doilea, de al treilea...

– Îi mic portbagajul!, îmi răspunde unul.

– Am multe genți în portbagaj, zice altul.

– Nu-s locuri!

– Eu nu ajung până la gară.

Toți șoferii îmi spuneau că nu pot să ne ia.

Am luat un taxi până la Chișinău. Nicu în mașină îmi spune:

– Mama, când o să dea gol eu am să strig tare-tare!.. Eu vreau să stau mai aproape, ca să văd! Dar cum o să ajungem, cum o să mă cobori, nu o să-ți fie greu?

– Nu o să-mi fie greu, i-am răspuns.

Am ajuns la Chișinău mai devreme de ora începerii meciului și ne-am oprit la sora mea. Când am ieșit din casă, să mergem la meci, ne-am urcat în ascensor – eu, Nicu în scaunul rulant și cumnatul meu. Am mers jumătate de etaj și s-a oprit ascensorul: nici în sus nu mergea, nici în jos. Stătea oprit între etaje. Aveam telefonul la mine. Am sunat vecinul, a venit și a deschis ușile și au ridicat căruciorul pe sus.

Am ajuns la stadion. După ce am intrat pe stadion, Nicu a tăcut cinci minute în șir. Erau multe scări și nu am putut urca la locul nostru. Am stat lângă gard tot meciul. Nicu a numărat toți fotbalistii de pe teren și i-a numit pe toți ceilalți pe care îi cunoaște din Moldova.

Când a început meciul, a strâns pumnii, și-a încordat mușchii, a întins picioarele și tot meciul nu a scos nici un cuvânt. Doar atunci când suporterii începeau să strige "HAI!", putea să se întoarcă și să spună "DA!".

După meci, Nicu a ajuns acasă și timp de jumătate de lună le-a povestit tuturor vecinilor și prietenilor că el a fost pe un stadion adevărat și a văzut un meci adevărat.

Mariana

ЕЗДА ПО КИШИНЁВУ

Я человек с ограниченными возможностями.

В этом году, в мае месяце, я с мамой поехала в Кишинев, в поликлинику, которая находится на улице Короленко. Там стояли в очереди у трёх врачей, ждали. Мы прошли этих врачей где-то часа три.

Потом пошли обратно, по улице Короленко. Это узкая улица. Шёл дождь. Везде стояла грязь. Мимо нас проехала машина и нас обрызгала. Мы поднимались по улице и, при подъёме, я упала. Мама сказала:

- Поднимайся!

Я еле-еле поднялась. Так мы добрались до остановки. Там стоял один мужчина. Подъехала маршрутка. Мужчина зашёл в маршрутку и мы хотели зайти следом. Но водитель закрыл дверь перед нами и уехал. Я начала плакать. Мама сказала:

- Успокойся! Мы подождём другую маршрутку.

Приехала вторая маршрутка и тоже не остановилась. **Когда подъехала третья маршрутка, мама вышла прямо на дорогу и остановила её.** Мама сказала водителю:

- Что за рейс?! Одни берут, другие не берут! Чем мы не такие как все?

- Не обращайтесь внимания на них, сказал водитель.

Мы сели в маршрутку и доехали до южного вокзала.

Надежда

VÂNZĂTORUL DE CEAI

Eu sunt persoană de suport a unui Grup de Auto-reprezentanți. Din grup fac parte tineri cu dizabilități.

Chiril este un tânăr din acest grup. Toată lumea din oraș îl cunoaște. El are două genți mari, pline cu ceai și cafea; umblă prin tot orașul și vinde: la policlinică, la poliție, peste tot. Deoarece sunt amplasate în diferite colțuri ale orașului, Chiril se duce cu rutiera.

Deseori Chiril îmi spunea:

– Pe mine mă obijduiesc șoferii de la rutieră – nu vor să mă ia, că am genți mari, încep să țipe la mine și nu vor să mă ia.

– Da ce îți spun? - îl întreb eu.

– Îmi spun – „Tu, cu ceaiul tău, poți să ieși din rutieră și să aștepti!”; „Chiar acum te duci și tu cu ceaiul ista! Unde te-ai pornit?”

Mi-a zis o dată, mi-a zis a doua oară, a treia oară... Într-o zi m-am urcat intenționat în rutiera cu care merge Chiril. Mă așez pe scaunul din spatele șoferului. După mine au mai urcat oameni. La un moment dat, încercă să intre Chiril cu gențile. O doamnă (cunoscută de-a mea) începe a țipa la el:

– Unde te duci și tu acum, cu gențile astea?! Vezi că nu-i loc?!

– Lilia - îi zic eu - ce îți încurcă el ție?

Ea a închis gura. Eu o întreb:

– Să fi fost acesta copilul tău, ce aveai să spui? (Lilia a avut un copil cu dizabilitate, care a decedat).

Îl întrebă și șoferul:

– **Unde te-ai pornit și tu acum, cu gențile astea?**

Atunci eu iarăși am intervenit:

– Adică oamenii ăștia au nevoie să meargă cu rutiera, și el nu? Ei v-au dat trei lei, și el v-a dat trei lei! Care-i problema?

Șoferul atunci îi spune lui Chiril:

– Dă geanta asta încoace...

A luat o geantă și a pus-o sub scaunul lui. Chiril a intrat încetșor, cu ochii mari, cu zâmbetul pe față, s-a uitat la mine și mi-a făcut cu ochiul.

După un timp l-am întrebat:

– Te mai obijduiesc în rutieră?

– Nu mă mai obijduiesc așa de des.

Anna

БЫТЬ СИЛЬНОЙ

У меня есть дочь с ограниченными возможностями – Надежда.

В 2010 году мы с Надеждой уехали в город Тула, в больницу. Там они делают лазерные операции детям с ДЦП. Сделали нам операцию и сказали что Надя не должна наступать на пятки две недели.

Я пошла на вокзал, чтобы купить билеты до Кишинева. Через Тулу проезжал маршрут Москва – Кишинёв. Я взяла два билета и говорю кассирше:

– У нас особенные потребности. Недавно моей дочери сделали операцию и она не должна наступать на пятки.

Она говорит:

– Хорошо, приходите, вы сядете в автобус. Вы ведь взяли билеты.

Мы подъехали на коляске, с гостиницы до вокзала где-то полкилометра. Подъезжает автобус с Москвы, длинный Икарус; автобус уже полный, там одни мужики. Мы сидим и ждём когда нам сесть в автобус. Надю надо брать на руки, из автобуса никто не выходит и я говорю водителю:

– У нас есть два билета до Кишинёва.

Он посмотрел на Надю и говорит:

– Я вас не беру!

– Почему вы нас не берёте?

– Куда я вас посажу? На голову посажу? Как я вас посажу?

– Если вы меня не посадите, я сама с ребёнком сяду на крышу. Но я тут не останусь!

– Нет, я вас не посажу и всё!

Все в автобусе говорили “Нет!”. Говорю Наде:

– Сиди тут!

Вошла в здание вокзала, подошла к этой кассирше и она мне говорит:

– Я не могу его заставить вас взять, если он не хочет.

– Что значит - не хочет? Где ваш начальник?!

Иду, стучу во все двери, дошла до начальника и говорю:

– Мы не можем остаться в Туле! Где нам ночевать?

Подходит начальник вокзала и вызывает водителя к себе. Что они говорили, я не знаю. Приходят они обратно, водитель берёт Надю на руки, освобождают нам места, нас сажают, коляску собирают.

До Кишинёва с нами никто не разговаривал.

Анна

УВЕРЕННОСТЬ В СЕБЕ

Я оказываю поддержку одной группе само-презентующихся. Наша группа состоит из молодых людей с ограниченными возможностями.

В нашей группе есть молодая девушка, Лариса. Целый год она с нами не разговаривала. Когда её снимают или фотографируют, или что-то ей не нравится, она поворачивается спиной.

Лариса никогда мне не звонила, я разговаривала с её мамой, её тётей. Где-то полгода тому назад, в один день Лариса мне звонит:

– Анна Васильевна....

– Лариса, это ты?

– Да, это я. Когда будем собираться? Что вы делаете? А что делает Надя?

У Ларисы появился голос. Она говорила чётко и ясно.

Я пришла на работу и говорю нашим ребятам:

– Ребята, а вы знаете что Лариса прямо, чётко и ясно, немножко резко, но разговаривает, может вести разговор?

И с тех пор Лариса мне звонит постоянно.

До того как стать частью группы она сидела дома, ничего не делала. Я поговорила с её мамой:

– Почему Лариса дома ничего не делает? Заставь её делать что-то, заставь её убирать...

И говорю Ларисе:

– Лариса, возьми метёлку, давай подметай.

Лариса взяла метлу и начала подметать. Мама сделала большие глаза:

– Анна Васильевна, смотрите!

Теперь, спустя год, посещая наши встречи, Лариса научилась писать, читать по слогам, деньги тоже научилась считать, а ещё она помогает маме по хозяйству.

Анна

ПАРАМЕТРЫ 90-60-90

Я оказываю поддержку одной девушке с ограниченными умственными возможностями. Её зовут Екатерина. Она новенькая в нашем центре, первый год, и она до сих пор сидела дома, вообще из дому не выходила. Она хочет устроиться на работу.

Недавно мы прошли медосмотр, чтобы она получила сертификат о работоспособности. Но психиатр не дал ей этот сертификат. И я начинала искать работу, где можно устроиться без этой справки.

Однажды, в магазине, я подслушала разговор, что в комиссариат полиции нужна техничка. Говорили две женщины:

– Работа не тяжёлая – нужно после пяти прийти и убрать в кабинетах и в коридоре. Вот это вся обязанность.

На следующий день, утром, в восемь часов я была уже в комиссариате; пошла туда без Екатерины. Я подошла в отдел кадров и говорю:

– Вам нужна техничка?

– Да, ответили мне.

– Вот у нас есть молодая девушка, с ограниченными возможностями, но она справиться с этой работой.

Они на меня посмотрели большими глазами:

– Как ты представляешь, чтобы человек с ограниченными возможностями работал в комиссариате полиции?

А я говорю:

– Чем она не подходит? Она справиться с этой работой, или для того чтобы устроиться техничкой надо пройти конкурс красоты? Надо чтобы были параметры 90-60-90?

Я вышла из кабинета.

Марина

DRUMUL

Eu sunt o persoană cu dizabilități fizice. Mă deplasez cu ajutorul cârjelor.

Strada pe care locuiesc e foarte stricată: nu e asfaltată, e plină de gropi, șanțuri, băltoace. Atunci când plouă, nu pot să merg pe stradă, nu pot să ajung la rutieră și stau acasă. E glod mare și alunecos. Este așa de când mă țin minte.

Cu doi ani în urmă, am fotografiat strada și mama a dus pozele la primărie. Mama i-a zis primarului:

– Dle primar, știu că de multe ori am vorbit despre strada asta. Dar băiatul meu crește, iar noi, părinții, n-o să fim tot timpul cu el.

Primarul a venit la mine acasă, s-a uitat la stradă și mi-a zis:

– O să rezolvăm problema dată. O să ne gândim cum să facem. Eu mi-am pus de mai mult timp în plan să repar cumva strada asta.

– Câți ani putem să mai așteptăm? Băiatul o să trebuiască să se ducă să facă cumpărături singur la piață, la magazin, trebuie să poată ieși în oraș cu prietenii sau să-și rezolve chestii personale...

– O să ne gândim, poate câștigăm niște finanțe...

După o perioadă am fost la primărie. Am intrat la primar, ne-am salutat și mama i-a zis:

– Dle primar, noi am venit cu problema veche. **Vrem să știm dacă sunt schimbări.**

Di primar i-a răspuns:

– O să vedem.... Dacă o să câștigăm niște proiecte... Am să vă anunț.

De atunci au trecut doi ani și strada tot așa a rămas.

Alex

УВОЛЬНЕНИЕ С ДЕТСКОГО САДА

Я человек с ограниченными возможностями.

Я окончил музыкальный колледж в 2006. Я педагог по музыке, играю на аккордеоне. Когда еще учился в колледже, проводил практику в одном детском садике. А потом мне позвонила заведующая детским садом:

– Пётр, если хочешь, можешь работать у нас преподавателем музыки.

Почти два года я работал в детском саду: преподавал музыку детям, учил детские песни и танцы, готовил утренники. Я играл на инструменте, песни детские разучивал. У меня было 6 групп детей.

Когда пришли летние каникулы, мне сказали чтобы я позвонил первого сентября. Я позвонил директору и спросил:

– Мне выходить на работу?

– Нет, Пётр, мы нашли другого преподавателя музыки.

– Почему? Мне кажется я справлялся с работой.

– **Ты не можешь работать, потому что ты человек с ограниченными возможностями.** Ты нам не подходишь. А с детьми нужно быстро подхватывать...

Когда я преподавал в первом садике, я работал одновременно еще в одном садике. У меня там была одна группа. И там мне сказали:

– Ты не можешь работать одновременно в двух местах.

До сих пор, детки которых я учил, узнают меня, здороваются когда меня встречают.

После этого у меня долгое время не было работы. А потом я временно устроился в другой садик. Работал там месяц, пока не вернулся преподаватель, который там работал до меня. И они сказали мне:

– Нет мест!

С тех пор, когда есть какое-то мероприятие, они звонят мне и просят чтобы я приехал и играл на инструменте. А на работу меня не берут.

А потом, через общественную организацию, я нашел другую работу. И сейчас работаю на ксероксе.

Пётр

NU SUNT CERȘETOR

Într-o dimineață, eu și prietena mea Maria, utilizatoare de scaun rulant, am urcat în rutieră pentru a veni la Chișinău. Când am ajuns la autogara din Chișinău, ne-am dus la casa de bilete, ca să ne cumpărăm bilete pentru întoarcere.

Îndreptându-ne spre casă, am simțit că cineva m-a apucat de mână. Eu utilizez cârjele ca să mă deplasez. M-am întors și am văzut o doamnă de aproximativ 45-50 de ani. Ea mi-a întins câțiva lei de unu.

Eu i-am zis:

– Nu am nevoie de bani, nu sunt cu cerșitul. **Sunt o persoană de rând, ca toți ceilalți, doar că am o dizabilitate.**

Am mers mai departe. Maria mergea în spatele meu. Doamna i-a întins și ei banii.

Maria i-a spus:

– Eu nu sunt aici ca să cerșesc, eu pur și simplu am venit la Chișinău.

Am mai mers un pic și o altă doamnă, de aproape 30 de ani, îi întinde Mariei o mână plină de bănuți. Maria nu i-a luat și atunci dna mi-a întins mie bănuți.

Eu m-am înroșit pe față, m-am uitat la lumea din jurul meu, am zâmbit și i-am spus:

– Eu nu am nevoie de bănuții dvs., nu sunt cu cerșitul!

Astfel de situații mi se întâmplă des.

Tamara

VIAȚA LA CĂMIN

Eu sunt o persoană cu dizabilități fizice.

În 2010 am finisat gimnaziul în satul meu. După ce am absolvit 9 clase, am stat acasă doi ani.

În 2012 le-am spus părinților:

– **Vreau să învăț la școală.**

Mămica mi-a spus:

– Nu o să te descurci. Mă tem că nu o să aibă cine să te ajute, să îți facă mâncare...

– Da eu vreau să plec la școală, măcar să încerc, să văd dacă într-adevăr nu mă voi descurca, i-am răspuns mamei.

Părinții au găsit o școală la Bălți, cu specialitatea operator la calculator.

Am depus documentele pentru ca să învăț trei ani (era posibil să învăț și un an de zile). Am vorbit și cu directorul școlii, m-au acceptat.

Un an am trăit la cămin. Până la școală era o distanță de un kilometru și ceva. Mă deplasam cu cârjele. În fiecare zi întârziem la lecții, cârjele făceau gălăgie când mă așezam în bancă, colegii se uitau la mine și nu erau atenți... Eu mă înroșeam pe față și îmi ceream scuze.

După vreo două săptămâni am mers la directorul școlii și l-am întrebat:

– Pot să depun actele ca să învăț un an de zile? (la un an de zile erau mai puține lecții și doar în clădirea școlii, la trei ani – lecțiile erau desfășurate și la cămin, și la școală).

– Bine, poți să te transferi, a spus directorul.

La început colegii mei mă priveau cu ochii mari, nu prea discutau cu mine. După un timp am început să vorbim și chiar am devenit prieteni. Unde nu reușeam - mă ajutau.

Așa am terminat școala profesională nr. 5 din orașul Bălți.

Tamara

PALATUL DE CULTURĂ

Eu sunt o persoană cu dizabilități fizice.

Am citit un anunț în ziarul local, că se organizează un concert la Palatul de Cultură, cu ocazia redeschiderii acestuia după renovare. Intrarea era liberă.

Am mers la Palatul de Cultură împreună cu doi prieteni, Maria și Dumitru, care se deplasau în scaun rulant. Când am ajuns la intrarea în Palat, am văzut vreo 15 scări. Există și o rampă, însă era din șine metalice. Scaunele rulante nu pot urca pe rampa din șine: roțile din față sunt mai înguste decât cele din spate. Împrejur nu era nimeni. Toată lumea era deja înăuntru.

Am așteptat vreo 10 minute. Pe lângă noi a trecut un domn de vreo 30 de ani și i-am spus:

– Vă rog frumos, ajutați-ne să urcăm scările.

Domnul a mai chemat niște oameni și, împreună, au ridicat scaunele rulante cu tot cu prietenii mei până sus.

La finele concertului am rugat alți oameni să ne ajute să coborâm scările.

După o lună de zile am văzut în același ziar o altă activitate, care urma să se desfășoare la Palatul de Cultură.

Mi s-au umplut ochii de lacrimi, am închis ziarul și mi-am căutat altă ocupație. Nu m-am dus la acel concert și nici nu am mai intrat în Palat.

Tamara

PROBLEMELE TINERILOR ANGAJAȚI

Eu sunt persoană de suport a unui Grup de Auto-reprezentanți. Din grup fac parte tineri cu dizabilități.

În luna august, împreună cu patru tinere, am participat la o masă rotundă organizată de Agenția pentru Ocuparea Forței de Muncă (AOFM), cu genericul: „Problemele tinerilor la angajarea în câmpul muncii”. La eveniment erau prezenți agenți economici, voluntari de la Corpul Păcii, asistenți sociali, psihologi, reprezentanți AOFM și alți tineri din raionul nostru.

Un reprezentant de la AOFM a vorbit despre procentajul angajării tinerilor și procentajul tinerilor neangajați. După ce au terminat de discutat eu am întrebat:

– Dar în privința tinerilor cu dizabilități ați făcut vreun raport? Ați mers să vedeți câți tineri sunt angajați sau nu în câmpul muncii, cel puțin din orașul nostru?

Un agent economic m-a întrerupt:

– **Eu am angajat doi tineri cu dizabilități, dar nu am nici un folos din asta.**

– Dar ce fac ei la Dvs.?

– Le-am dat niște sarcini simple: să ducă cutiile dintr-o parte în alta, să mai măture... Să treacă ziua și să aibă măcar un salariu minim.

– Dvs. de ce nu le dați sarcini concrete, doar i-ați angajat cu contract de muncă? Stipulați în contract sarcinile și spuneți-le care le sunt obligațiile.

– Nu o să facă față!

– Măcar încercați.

– Ei lasă că le dau și eu așa ceva mai ușor... Legea mă obligă să am angajați persoane cu dizabilități, dar ce fac cu ei – eu decid.

Marina

ÎN RÂND CU MAȘINILE

Eu sunt persoană de suport a unui Grup de Auto-reprezențați. Din grup fac parte tineri cu dizabilități.

Diana, o tânără din grupul nostru, vrea să se angajeze în câmpul muncii. Diana este utilizatoare de scaun rulant.

La începutul lunii octombrie ne-am pornit împreună cu Diana la Agenția pentru Ocuparea Forței de Muncă (AOFM), care este în clădirea primăriei. Aveam de mers jumătate de oraș. Recent plouase și era umed.

Am urcat mai întâi un deal cu multe gropi și am ajuns lângă parc. Ca să urcăm pe trotuar trebuia să ridicăm o bordură înaltă; am ajutat-o să urce. Apoi am coborât o vale abruptă, plină de gropi și am ajuns la strada principală.

Pe strada principală din orașul nostru bordurile la trotuare sunt înalte de aproximativ 25 de centimetri. Diana singură nu putea urca și nici eu nu puteam să o ajut. Am mers în rând cu mașinile vreo 15 minute; pe marginea drumului erau parcate alte mașini și mergeam în zig-zag. Am ajuns la o bordură mai puțin înaltă și am ajutat-o pe Diana să urce pe trotuar. Trotuarul era din teracotă și scaunul rulant se clătina dintr-o parte în alta. Am ajutat-o să meargă pe trotuar.

Așa am ajuns la primărie. Și acolo bordura era înaltă. Am strâns din dinți, mi-am încordat mușchii și am ajutat-o să urce. Am ajuns în fața primăriei și ne-am uitat la rampă, era alunecoasă, scurtă și cu un unghi prea înalt. Nimeni nu era alături. Am văzut o persoană la vreo 30 metri de noi și i-am zis Dianei:

– Diana, așteaptă un pic, eu revin în două minute.

M-am apropiat de domn și i-am zis:

– Vă rog frumos să ne ajutați să urcăm rampa.

M-a ajutat: el împingea scaunul rulant din urmă iar eu îl trăgeam din față și mă gândeam – „numai să încăpem pe ușă”. Așa am intrat în primărie.

Biroul AOFM este la etajul doi, până acolo sunt multe scări. Am chemat reprezentantul AOFM în hol, la primul etaj. A venit o doamnă și Diana a depus documentele.

După ce doamna a plecat, Diana îmi spune:

– Eu prima dată am venit la primărie. **Sunt foarte bucuroasă că eu, cu mâinile mele, am depus documentele la AOFM, să-mi găsesc un loc de muncă.**

Marina

MASA ROTUNDĂ

Eu sunt persoană de suport a unui Grup de Auto-reprezentanți. Din grup fac parte tineri cu dizabilități.

Împreună cu trei tinere – Anastasia, Mihaela și Irina – am fost la primăria orașului nostru pentru a discuta cu domnul primar:

– **Domnule primar, am venit să discutăm despre drumurile din oraș, inaccesibile pentru persoanele cu dizabilități.** Venind azi spre primărie, am căzut de două ori; bordura trotuarului este înaltă, eu nu puteam urca și nu aveam de ce să mă țin. Persoana noastră de suport susținea două fete, dintr-o parte și din alta, iar eu mergeam singură și am căzut, a spus Irina.

– Iar eu, a intervenit Mihaela, am o prietenă ce folosește scaunul rulant, am venit să comunic problema ei. Ea dorește să intre în magazine, să își cumpere singură haine, produse alimentare și o împiedică rampele care sunt lunecoase, au unghi înalt și trebuie să o ajute două persoane să le urce.

Domnul primar a ascultat tinerele, nu le-a întrerupt, apoi a răsuflat adânc și a spus:

– Vă cred, fetelor, și am văzut și rampele din oraș. Am văzut și expoziția de fotografii (despre (in)accesibilitatea infrastructurii) pe care voi ați plasat-o în mai multe locuri din orașul nostru. Dar nu sunt bani în buget pentru a schimba situația creată.

Atunci Anastasia a intervenit și ea:

– Domnule primar, am o propunere: noi, în cadrul grupului de Auto-reprezentanți, am discutat că s-ar putea de realizat o masă rotundă cu agenții economici care au magazine în fața trotuarelor, cu directorii de școală, licee, cu Președintele Consiliului raional și cu dvs. inclusiv, să vedem ce putem întreprinde pentru a înlătura aceste obstacole.

Primarul ne-a ascultat și spre sfârșitul discuției ne-a spus să venim la el în luna noiembrie, pentru a programa ziua când se va petrece masa rotundă.

Marina